

Bölüm 6

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞER EĞİTİMİ

Mehmet ORAN¹

GİRİŞ

Literatüre bakıldığında değer kavramı ahlak, etik, inanç, erdem, karakter, tutum gibi kavramlarla birlikte kullanılmaktadır. Değer kavramıyla ilgili olarak eğitimden felsefeye, iktisattan sosyolojiye birçok alanda tanımının olduğu ve bu tanımların birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Değer kavramının ilk olarak iktisat alanında ortaya çıktığı ve terim olarak da parayla, ürünle, nesnelerle açıklandığı ifade edilmektedir. Değerler ise toplumla ilgili bir olgulardır. Bu sebeple değerler ve değer birbirinden farklı kavramlardır. Sosyal bilimlerde değer ise insanlar, düşünceler, nesneler, olay ve olgular ile ilgili yargılarımızdır. Toplumların kabul edip benimsediği sosyal, kültürel ve siyasi ilkeler bütünüdür (Uygun, Avaroğulları & Diktaş: 2013). Değerler insanların davranışlarını etkileyip şekillendiren ve insanların hayata karşı bakış açılarını oluşturan önemli unsurlardır (Ulusoy & Dilmaç, 2016).

İlk zamanlar etik manada değerlendirilen değer kavramı 19. yüzyıldan itibaren ahlaki ve toplumsal anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Bilici, 2018). Değer toplumların idealleri, amaçları ve hedefleridir (Canatan, 2004). Bu bakımdan değer insanın yaşamına yön verip insanın yaşamını şekillendiren olgulardır (Aladağ, 2009). Özalp Kaplan (2014) değeri, insanın başka bir insanla veya insanın çevresiyle olan ilişkilerini düşünce süzgecinden geçirerek bunu içselleştirip davranışa dökmesi olarak ifade etmiştir. Esmer (1998) de Özalp Kaplan gibi değeri, insanın davranışlarına yön veren, insanı düşündüren bir rehber olarak belirtmiştir. Değerler insanlar tarafından manevi değerler yüklenen ve insanların yaşamlarına yön veren olgulardır. Değerler sayesinde toplumlar hak ve sorumluluklarını bilen iyi bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Bilici, 2018). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere değerler insanların davranışlarını şekillendiren, insanları bireysellikten kurtarıp insanlarda toplum olma bilinci sağlayan olgulardır diyebiliriz.

¹ Dr. Mehmet Oran, Uşak Üniversitesi, mehmtoran@gmail.com.

KAYNAKÇA

- Aktepe, V. & Tahiroğlu, M. (2016). Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 361-384. DOI : 10.9761/JASSS2941
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Aydın, M. Z. (2013). Değerler eğitimi yaklaşımı, *Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu*, 28-29 Mayıs 2013, Antalya, (syf. 1-13.)
- Bartan, S. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ile sınıf içi uygulamalarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı, Kaütahya.
- Bilici, Ş. (2018). *Türkiye’de sosyal bilgiler ile Almanya’da değerler ve normlar derslerinde değer eğitiminin çoklu durum çalışmasıyla karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method, *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. DOI: 10.3316 / QRJ0902027
- Canatan, K. (2004). Avrupa birliği ülkelerinde değerler yönelimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 41-63.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. İçinde C. Öztürk (ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erbaş, M. A. & Başkurt, İ. (2020). Values Education Approaches Used by Classroom Teachers in Life Science Courses, *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 21(2), 926-941. DOI: 10.17679/inuefd.704600
- Esmer, Y. (1998). *Ahlaki değerler ve toplumsal değişme: Türkiye’de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları*, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Proje Raporu, Ankara, 54-57.
- Fernandes, L. (1999). *Value Personalisation: A Base for Value Education*. www.eric.ed.gov, ERİC Document: ED 434 880.
- Gündüz, M. (2018). *Sosyal bilgilerde değer eğitimi*, (165-190), (Editörler: Hüseyin Çalışkan ve Baha-dır Kılcan), Sosyal Bilimler Öğretimi, İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Hoplar, Ş. (2018). 6. sınıf ünitelerinde yer alan doğrudan verilecek değerlerin öğretimine yönelik öğretmenlerin görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Kastamonu.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal bilgiler dersi ve değerler eğitimi, *Milli Eğitim*, 187, 138-145.
- Kurtde de Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitim: nitel bir araştırma, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388. DOI : 10.9761/JASSS796
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara.
- Özalp Kaplan, N. (2014). *İlkokullarda değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Tedmem, Z. S., Palancı, M., Kandemir M. & Dündar, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: içerik analizi, *Eğitim ve Bilim*, 173(39), 430-453.
- Timmins, F. & McCabe, C. (2005). How to conduct an effective literature search, *Art & Science Study Skills*, 11(20), 41-47.
- Tonga, D. & Uslu, S. (2015). Sosyal bilgiler dersinde kazanım-değer ilişkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(1), 91-110.
- Turan, İ. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sanal müze ve turlar. Şimşek, A. Kaymakçı, S. (Ed), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*, 4. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Uygun, K., Çiftçi, B. & Avaroğulları, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin evrensel değerlere ilişkin tutumu. Değişen Dünyada Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitiminde Yeni Yönelimler ve Sorunlar, *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 328-339.
- Uygun, K., Avaroğulları, M. & Diktaş, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının evrensel değerlere ilişkin tutumu. Sosyal Bilimler Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşım: Dezavantajlı Grup-

Güncel Alan Eğitimi Araştırmaları III

- lar ve Sosyal Katılım, *II. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*, 209-228.
- Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimine ilişkin bir durum çalışması, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış, *TÜBAR*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. & Şimsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi: Ankara.
- Yıldırım, S. G., Becerikli, S. & Demiral, M. (2017). Farklı bakış açılarına göre sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi, *İlköğretim Online*, 16(4), 1575-1588,
- Yiğittir, S. & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Uygulama Kılavuzu'nda Yer Alan Etkinliklerin Değer Eğitimi Yaklaşımları Açısından İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13(2), 49-73.